

ՎԱՅՈՑ ԶՈՐԻ ՄԱՐԶ VAYOTS DZOR MARZ

Մարզկենտրոնը՝
ք. Եղեգնաձոր

Marz centre
Eghegnadzor town

Տարածաշրջանները՝
Վայք
Եղեգնաձոր

Territories
Vayk
Eghegnadzor

Քաղաքները՝
Եղեգնաձոր
Վայք
Ջերմուկ

Towns
Eghegnadzor
Vayk
Jermuk

Տարածքը Territory	2 310 քառ. կմ/ sq.km
Հայաստանի Հանրապետության տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը , % Territory share of the marz in the territory of the Republic of Armenia	7.8
Համայնքներ, 2021թ. տարեկզբի դրությամբ Communities, as of the beginning of 2021	8
Քաղաքներ Towns	3
Գյուղեր Villages	52
Բնակչության թվաքանակը 2021թ. տարեկզբի դրությամբ Population number as of the beginning of the year, 2021	48.1 հազ. մարդ/ ths. person
<i>այդ թվում՝</i> <i>including:</i>	
քաղաքային urban	16.8 հազ. մարդ/ ths. person
գյուղական rural	31.3 հազ. մարդ/ ths. person
Հայաստանի Հանրապետության բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը 2020 թ., % Share of marz population in the total population of the Republic of Armenia 2020, %	1.6
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը 2020թ., % Share of urban population size 2020, %	35.0
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր Agricultural land	189 556.8 հա/ ha
այդ թվում՝ վարելահողեր including: arable land	15 787.7 հա/ ha

Վայոց ձորի մարզը գտնվում է հանրապետության հարավային հատվածում: Մարզը պետական սահմանով սահմանակից է Նախիջևանին: Հյուսիսում սահմանակից է Գեղարքունիքի մարզին, հարավում՝ Սյունիքի մարզին, արևմուտքում՝ Արարատի մարզին և արևելքում՝ Արցախին:

Վայոց ձորի մարզը շրջապատված է բարձր լեռներով, ջրբաժան լեռնաշղթաներով, որոնք յուրահատուկ բնական պատնեշներ հանդիսանալով նրա և հարևան տարածքների միջև, այն դարձնում են աշխարհագրական մի ամբողջություն:

Վայոց ձորի մարզն ունի կենդանական և բուսական բազմազան աշխարհ: Տարածքի 5.7 %-ը կամ 13 240.1 հա կազմում են բնական անտառները:

Արտակարգ խայտաբղետ է մարզի մակերևույթը: Հրաբխային ուժերը, երկրաշարժերը, Արփա գետի և դրա վտակների ջրերն առաջացրել են տարբեր ուղղություններով ձգվող բազմաթիվ լեռնաշղթաներ՝ մեծ ու փոքր գագաթներով, խորհրդավոր ձորեր, լեռնանցքներ, սարահարթեր, գոգավորություններ, դաշտեր, մարգագետիններ և բնական բազմապիսի կերտվածքներ, որի ամենավառ օրինակն է Ջերմուկի հիասքանչ ջրվեժը (60 մ):

Վայոց ձորի մարզի կլիման բնօրինակ առմամբ ցամաքային է՝ ցուրտ կամ չափավոր ցուրտ ձմեռներով և շոգ կամ տաք ամառներով: Օդի առավելագույն ջերմաստիճանը հարավային շրջաններում հասնում է +41°C-ի, իսկ բացարձակ նվազագույնը՝ -35°C-ի: Տեղումները կազմում են տարեկան 300-ից 700 մմ:

2020թ.-ին մարզի տնտեսության հիմնական հատվածների տեսակարար կշիռները Հայաստանի Հանրապետության համապատասխան ոլորտներ բնօրինակ ծավալում կազմել են.

➤ արդյունաբերություն	1.2 %
➤ գյուղատնտեսություն	2.6 %
➤ շինարարություն	2.0 %
➤ մանրածախ առևտուր	0.6 %
➤ ծառայություններ	0.5 %

Մարզի տնտեսության բնօրինակ ծավալում գերակշռողը գյուղատնտեսությունն է: Գյուղացիական տնտեսությունները հիմնականում զբաղվում են անասնաբուծությամբ, որի արտադրանքը կազմել է գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի ծավալի 64.5 %-ը: Գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի ծավալում որոշակի տեսակարար կշիռ ունեն նաև թռչնաբուծությունը, խաղողագործությունը, պտղաբուծությունը և բանջարաբուծությունը:

Արդյունաբերության ոլորտում հիմնականում զարգացած են խմիչքների՝ «Ջերմուկ» հանքային ջրերի և խաղողի գինու արտադրությունները:

Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային և էլեկտրատրանսպորտով (ճոպանուղի): Մարզով է անցնում Հայաստանի Հանրապետությունն Իրանի հետ կապող ավտոմայրուղին, որն էական դեր ունի մարզի տնտեսության հեռանկարային զարգացման գործում:

Մարզում ակնհայտ են ներքին և արտաքին զբոսաշրջության զարգացման մեծ հեռանկարները:

Եղեգնաձոր քաղաքը (2021թ. տարեկազմի 7.3 հազ. բնակիչ) համարվում է պատմական Սյունիքի հնագույն բնակավայրերից մեկը և գտնվում է Երևանից 123 կմ հեռավորության վրա:

Եղեգնաձոր քաղաքի տնտեսության բնօրինակ ծավալում գերակշռող ոլորտներն են արդյունաբերությունն ու շինարարությունը:

Vayots Dzor marz is situated in the Southern part of the Republic. In the South borders with Nakhijevan, in the North it borders with Gegharkunik marz, in the South –Syunik marz and in the West –Ararat marz, East to Artsakh.

Vayots dzor is surrounded with high mountains, water-separately mountain ranges, that being original natural banks between its and neighbouring territories, turn that into a geographical single whole.

Vayots dzor marz has varied fauna and flora. Natural forests comprise 5.7 % or 13 240.1 ha of territory.

Voyots dzor surface is extraordinary variegated. Volcanic forces, earthquakes, waters of Arpa river and its tributaries raised numerous mountain ranges stretching by different directions with big and small tops, mysterious canyons, mountain passes, plateaus, concavities, fields, meadows and natural varied buildings, the most bright example of which is Jermuk wonderful waterfall (60 m).

The Vayots dzor climate on the whole is continental with cold or moderate cold winters and hot or warm summers. The highest possible air temperature reaches +41°C in southern districts, and the exceptional minimum temperature reaches -35° C. Precipitations comprise 300-700 mm.

In 2020 the share of economy main branches of the Republic of Armenia Vayots Dzor marz in total volume of correspondent branches of the republic comprised

➤ industry	1.2 %
➤ agriculture	2.6 %
➤ construction	2.0 %
➤ retail trade	0.6 %
➤ services	0.5 %

In total volume of marz economy the prevailing is agriculture. Peasant farms mainly deal with cattle-breeding, the production of which comprised 64.5% of volume of gross agricultural product. The aviculture, winegrowing, fruit-growing and vegetable-growing have certain share in the volume of gross agriculture produce.

The production of drinks (in particular, Jermuk mineral water) and wine are mainly developed in the industry field.

Freight and passenger transportations in the marz are implemented by road transport and electric transports (cableway). The motor highway connecting Armenia with Iran goes through marz that plays an essential role in the perspective development of marz economy.

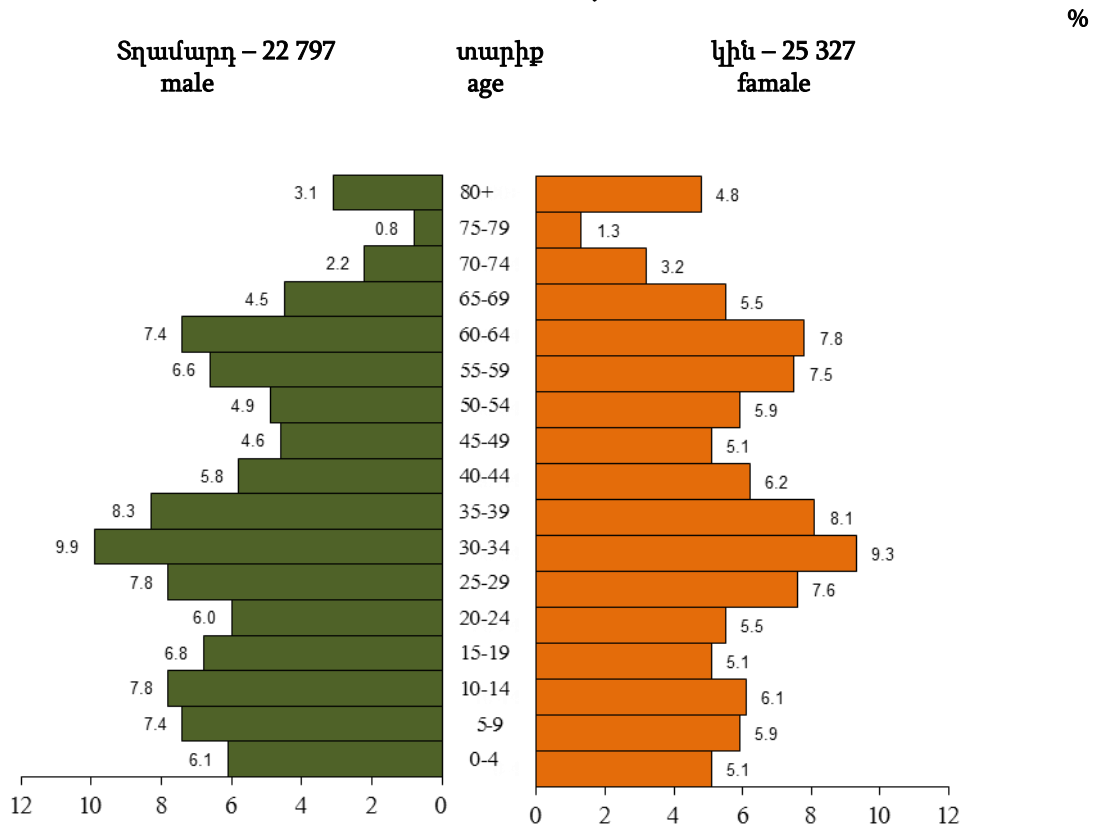
There is a great perspective, for internal and external tourism development in the marz.

Eghegnadzor town (as of the beginning of 2021 7.3 ancient settlements and is situated in 123 km distance from Yerevan.

The main branches of economy of Eghegnadzor town are industry and construction.

<p>Արդյունաբերության ոլորտում հիմնականում զարգացած են խաղողի գինու, էլեկտրասարքավորանքի արտադրությունները, որոշակի տեսակարար կշիռ ունեն նաև պատրաստի մետաղե արտադրատեսակների արտադրությունները:</p>	<p>The most developed branches in industry are grape wine, manufacture of electrical equipments, manufacture of fabricated metal products has some particular role in industry of the marz too.</p>
<p>Վայք քաղաքը (2021թ. տարեկգրին՝ 5.5 հազ. բնակիչ) գտնվում է Երևանից 132 կմ, մարզկենտրոնից՝ 16 կմ հեռավորության վրա:</p>	<p>Vayk town (as of the beginning of 2021 5.5 ths. inhabitants) is situated in 132 km distance from Yerevan and 16 km distance from marz centre.</p>
<p>Վայք քաղաքի տնտեսության հիմնական ճյուղն արդյունաբերությունն է: Հիմնականում զարգացած են հանքային ջրերի և շինանյութերի, ձեռագործ գորգերի արտադրությունները:</p>	<p>The main branch of economy of Vayk town is industry. Especially production of mineral water, building materials and carpet making industry are developed.</p>
<p>Ջերմուկ քաղաքը (2021թ. տարեկգրին՝ 4.0 հազ. բնակիչ) գտնվում է 2 070 մ բարձությամբ լավային սարավանդի վրա (հեռավորությունը Երևանից՝ 175 կմ, մարզկենտրոնից՝ 53 կմ): Ջերմուկը լայն ճանաչում ունի որպես առողջարանային քաղաք:</p>	<p>Jermuk town (as of the beginning of 2021 4.0 ths. inhabitants) is situated on the lava plateau with the height 2 070 m (distance from Yerevan is 175 km, from marz centre – 53 km).</p>
<p>Քաղաքի անվանումը կապված է հանքային տաք աղբյուրների՝ ջերմուկների հետ:</p>	<p>The town name is related to mineral warm sources, jermuks.</p>
<p>Ջերմուկ քաղաքի տնտեսության առաջատար ճյուղը «Ջերմուկ» հանքային ջրի, արտադրությունն է:</p>	<p>The main branch of economy of Jermuk town is the production of “Jermuk” mineral water.</p>

ՎԱՅՈՑ ՁՈՐԻ ՄԱՐԶԻ ՄՇՏԱԿԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՍԵՌԱՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԲՈՒՐԳԸ,
 2021թ. հունվարի 1-ի դրությամբ
 AGE AND SEX PYRAMID OF VAYOTS DZOR MARZ DE JURE POPULATION
 2021 as of January 1

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
EDUCATIONAL INSTITUTIONS

	Քանակը Number					
	2016	2017	2018	2019	2020	
Պետական նախադպրոցական	17	31	31	33	34	State pre-school
Պետական հանրակրթական	50	48	48	48	48	State general educational
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	8	8	8	8	8	Musical, art schools, creative centers for children
Պետական նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական ¹	1	1	1	1	1	State preliminary vocational educational ¹
Պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	1	1	1	1	1	State middle vocational educational
Ոչ պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	1	-	-	-	-	Non-state middle vocational educational
Պետական բարձրագույն ուսումնական հաստատության մասնաճյուղ	1	1	1	1	1	Branch of state higher educational

ՔԱՂԱՔՆԵՐ
TOWNS/CITIES

Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2021թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ² Number of de jure population as of January 1, 2021, person ²
Եղեգնաձոր	Eghegnadzor	7 272
Վայք	Vayk	5 508
Ջերմուկ	Jermuk	4 070

¹ Ներառյալ այն միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունները, որոնք իրականացնում են նախնական (արհեստագործական) ծրագիր:

Including those middle vocational educational institutions, which implement preliminary vocational program.

² Հայաստանի Հանրապետության քաղաքների բնակչության թվաքանակը ներկայացված է ՀՀ 2011թ. մարդահամարի հիմքով վարվող բնակչության ընթացիկ հաշվառմամբ:

Population of city/towns of the Republic of Armenia are presented according to the current population statistics based on the 2011 Population Census of the RA.

ԳՅՈՒՂԵՐ
VILLAGES

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2021թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹ Number of dejure population of January 1, 2021, person ¹
Եղեգնաձորի տարածաշրջան Eghegnadzor district			
1	Ագարակաձոր	Agarakadzor	1 333
2	Աղավնաձոր	Aghavnadzor	1 940
3	Աղնջաձոր	Aghnjadzor	420
4	Արենի	Areni	1 938
5	Ամաղու	Amaghu	-
6	Արտաբույնք	Artabuynk	1 083
7	Արփի	Arpi	1 092
8	Գետափ	Getap	2 187
9	Գլաձոր	Gladzor	2 473
10	Գնիշիկ	Gnishik	70
11	Մոզրով	Mozrov	96
12	Գողթանիկ	Goghtanik	167
13	Ելփին	Elpin	1 232
14	Եղեգիս	Eghegis	361
15	Թառաթումբ	Taratumb	450
16	Խաչիկ	Khachik	924
17	Հերմոն	Hermon	186
18	Արատես	Arates	-
19	Կալասար	Kalasar	-
20	Հորբատեղ	Horbategh	276
21	Հորս	Hors	207
22	Մալիշկա	Malishka	5 010
23	Շատին	Shatin	1 792
24	Չիվա	Chiva	810
25	Ռինդ	Rind	1 488
26	Սալլի	Salli	249
27	Վարդահովիտ	Vardahovit	204
28	Գետիկվանք	Getikvanq	-
29	Սևաժայր	Sevajayr	24
30	Վերնաշեն	Vernashen	1 098
31	Քարագլուխ	Qaraglukh	789
Վայքի տարածաշրջան Vayk district			
1	Ազատեկ	Azatek	544
2	Արին	Arin	272

¹ ՀՀ մարզերի գյուղերի այս տվյալների սկզբնաղբյուրը՝ համայնքների կողմից տարեկան կտրվածքով ներկայացվող «Գյուղական բնակչության սեռատարիքային կազմը» վիճակագրական հաշվետվություններն են: Այդ սկզբնաղբյուրներով ՀՀ 954 գյուղական բնակավայրերի մշտական բնակչության թվաքանակների հանրագումարը՝ ամբողջությամբ և ըստ մարզերի, ունի որոշակի շեղում բնակչության ընթացիկ հաշվառման համանուն տվյալներից, որոնք խարսխված են Արդարադատության նախարարության Քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման և Ոստիկանության (ճշգրտված՝ տ/տ կենսապայմանների ամբողջացված հետազոտության արդյունքներով) վարչական ռեգիստրների տվյալների վրա: Ընդ որում, վերջինս վերագնահատված է ՏՏԿԱՀ արդյունքներով ստացված միգրացիայի տվյալներով (շեղումը՝ 01.01.2021թ.-ի դրությամբ ՀՀ մասշտաբով՝ կազմել է +10.7%): Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գյուղերի միջև տվյալ տեղեկատվության գրանցման, փոխանակման, համադրման և անվանական տվյալների մակարդակով ստուգաճշտման համակարգի բացակայությամբ:

The sources of these data on RA villages are statistical annual reporting forms «Age and Sex composition of rural population» provided by the communities. According to this source the total resident population of RA 954 villages, as a whole and by marzes (regions), have some deviation from the same data of current statistics of population, which are based on the administrative registers of the Civil Status of the Ministry of Justice and the Police (Adjusted by the Results of Integrated Living Conditions Survey), while the latter is statistically adjusted by the migration results of ILCS (as of 01.01.2021 the deviation comprised +10.7% for the Republic). The deviation is mainly due to the lack of a system for recording, sharing, comparing and nominal data level calibration of the information given between the villages.

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2021թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹ Number of de jure population of January 1, 2021, person ¹
3	Արտավան	Artavan	253
4	Ախտա	Akhta	-
5	Բարձրունի	Bardzruni	361
6	Գնդեվազ	Gndevaz	698
7	Գոմք	Gomk	156
8	Զարիթափ	Zaritap	1 379
9	Զեդեա	Zedea	141
10	Կապույտ	Kapuyt	35
11	Հորադիս	Horadis	-
12	Խնձորուտ	Khndzorut	469
13	Կարմրաշեն	Karmrashen	205
14	Կեչուտ	Kechut	958
15	Հերիեր	Herher	616
16	Մարտիրոս	Martiros	586
17	Նոր Ազնաբերդ	Nor Aznaberd	108
18	Սարավան	Saravan	220
19	Ուղեձոր	Ughedzor	-
20	Սերս	Sers	189
21	Փոռ	Por	124

**ՎԱՅՈՑ ՁՈՐԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ 10 000 ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՄԱՅՆՔԻ
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ, 2020թ.
SOME SOCIAL INDICATORS OF DISTRICT COMMUNITY WITH 10 000
POPULATION IN VAYOTS DZOR MARZ, 2020**

	Ընդամենը Total	ներառյալ՝ including:		
		կանայք ¹ women ¹	տղամարդիկ ¹ men ¹	
Բնակչությունը, մարդ	10 000	5 253	4 747	Population, person
Ծնվածներ, մարդ	89	44	45	Births, person
Մահացածներ, մարդ	151	59	92	Deaths, person
Ամուսնություններ	36	X	X	Marriages
Ամուսնալուծություններ	7	X	X	Divorces
Մեկ բնակչի ապահովվածությունն ընդհանուր բնակմակերեսով, քառ.մ	41.3	X	X	Total area of housing stock provided per inhabitant, square metre
Կրթության ոլորտ, հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝				Education sphere, attendance to educational institutions, person
նախադպրոցական	385	214	171	pre-school
հանրակրթական	1 358	642	716	general schools
երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	242	159	83	musical, art schools, creative centers for children
նախնական մասնագիտական (արհեստագործական)	17	3	14	preliminary vocational
միջին մասնագիտական	39	14	25	middle vocational
բարձրագույն մասնագիտական	49	26	23	higher vocational
Առողջապահության ոլորտ՝				Public health sphere
հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	36 861	annual attendance to polyclinic during the year (number of attendances)
Մարզիկներ, մարդ	403	61	34	Athletes, person
Սոցիալական ապահովության ոլորտ				Social insurance sphere
ընդամենը կենսաթոշակառուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1 914	1 106	808	total pensioners/ as of the end of the year/ person
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	379	X	X	families that get poverty family benefit and one-time benefit
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում				Annual attendance during the year
գրադարան	7 451	library
թատրոն	-	-	-	theatre
համերգ	-	-	-	concert
թանգարան	36	museum
Իրավական ոլորտ				Law sphere
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	42	X	X	total crimes, during the year
այդ թվում՝ ոչ մեծ ծանրության	20	X	X	of which - not grave crime
միջին ծանրության	16	X	X	medium crime
ծանր	5	X	X	grave crime
առանձնապես ծանր	0.2	X	X	special grave crime

¹ Ցուցանիշները հաշվարկային են:
The indicators are accountable.